

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.14, april 2019

Indledningen er redigeret af Klaus Nielsen og Jon Tafdrup

Tilsyn ved cand.theol., adj. professor (i dansk salme- og kirkehistorie) Jørgen Kjærgaard

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstreddegørelse og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til

“Döbereren”

ved Else Riisager

Indhold

- 1 Baggrund
- 2 Genre, hovedindhold og opbygning
- 3 Digtets stil
- 4 Efterliv
- 5 Anvendt litteratur

1 Baggrund

Grundtvigs digt “Döbereren” udkom søndag den 24. august 1834. Som flere andre af Grundtvigs digte og artikler fra denne tid skete det i J.C. Lindbergs ugeskrift *Den Nordiske Kirke-Tidende* (senere *Nordisk Kirke-Tidende*). Tidsskriftet fungerede på andet år som talerør for den kreds af såkaldt gammeldags troende og andre vakte grupper, der samlede sig om udgiver og redaktør J.C. Lindberg og om Grundtvig.

Det grundlæggende i kristendommen fandtes på denne tid for Grundtvig ikke direkte i Bibelen, men i det fællesskab, som menigheden til alle tider havde haft om trosbekendelsen og sakramenterne. Ifølge hans kirkelige anskuelse var trosbekendelsen ved dåben og indstiftelsesordene ved nadveren ‘det levende ord’, der gjorde kirken kristen og var kilden til såvel som normen for dens tro og lære. For Grundtvig var ‘det levende ord’ til stede som en åndelig virkelighed, når ordet blev forkyndt og lød i menigheden ved dåb og nadver.

Som en konsekvens af at ville forstå Bibelen på baggrund af den apostolske trosbekendelse eller at bruge trosbekendelsen som nøgle til tolkningen af Bibelen, gjorde Grundtvig på samme tid op med det traditionelle skriftsyn i statskirken. Siden

reformationen havde man betragtet Bibelen som det sted, hvor grundlaget for kristendommen kunne findes.

2 Genre, hovedindhold og opbygning

“Döbereren” kan betegnes som et kristeligt digt, og i genoptrykket i *Salmer og aandelige Sange*, bind 5, er det placeret i afdelingen med overskriften “Kristelige Læredigte” (1881, nr. 4, s. 14-21).

I “Döbereren” forsøger Grundtvig i en ræsonnerende form at klarlægge sin opfattelse af, at Helligånden er den guddommelige kraft, der er til stede og er den handlende i den kristne dåb. En forkyndelse, der har ånd og liv (jf. Joh 6,63), er levende og nærværende (se strofe 29). På vegne af treenigheden er det Helligånden, der udfører dåb og udtaler dåbsformularen (strofe 21).

Dertil fremhæves det levende, mundtlige ord, hvori Helligånden findes, i modsætning til den døde, skriftlige formidling af kristendommen. Læredigtet indeholder et opgør med opfattelsen af, at en kristen tro kan udledes af Bibelen eller *Skriften*. Bibelen har ikke åndelig virkelighed eller indeholder Helligånden, derimod slår bogstaven ihjel (jf. 2 Kor 3,6; strofe 14). Det skriftlige er menneskeskabt og kan dermed ikke skabe levende kristentro (bl.a. strofe 15-16 og 29-30).

“Döbereren” kan i hovedsagen opdeles i strofe 1-19, hvor der spørges om, hvor Helligånden er, og i strofe 20-35, hvor der svares, at den er i dåben. Inddelingen er markeret med gentagelsen af verslinjen “Ach! Du store Sjæle-Sørger!” (strofe 1,1) i strofe 20,1, dog med den forskel, at det klagende ‘ak’ er erstattet af det tilbedende ‘oh’. Digtet begynder med en indledning (strofe 1-3), der beskriver situationen for kristendommen i samtiden, mens det slutter i en slags konklusion (strofe 33-35), hvor Helligåndens betydning opsummeres. De mellemliggende strofer i begge hoveddele rummer ræsonnementer, der gradvist fører fra hovedspørgsmålet gennem besvarelsen for at ende i bøn til Helligånden.

3 Digtets stil

Et iøjnefaldende stiltræk i det lange læredigt er de mange retoriske spørgsmål, der som svar blandt andet fremkalder indvendinger (f.eks. strofe 14-17), konstateringer (f.eks. strofe 19), indrømmelser (f.eks. strofe 22) og påstande (f.eks. strofe 27 og 28). Der er således mange talehandlinger i spil, som typisk ses i argumenterende tekster.

Argumenterne i digtet er tit sat sammen af flere dele, som det eksempelvis er tilfældet i strofe 31 og 32. Her er hovedindholdet, at hvis vi mennesker via vores fornuft tror, at vi kan købe Helligånden eller har behov for det, så har Jesus allerede givet sit svar til os gennem sit ord til de 12 apostle. Til dem sagde han, at de skulle give uden vederlag (Matt 10,8). For os ville det slet ikke give mening at kunne betale for det liv, som vi kan få sammen med Helligånden, for hvordan skulle vi kunne betale for vores liv, før vi havde det. Livet er en gave fra Gud.

Som afsender af de mange budskaber står ‘jeget’ frem i strofe 1 og i strofe 28. Allerede

fra strofe 2 tales der på vegne af et kollektivt 'vi', der således forsøger at inddrage læseren som enig i budskaberne. Fra tiltalen til Helligånden, 'Du', i strofe 25,1-2 er der i digtet en glidende overgang via kollektiv opfordring (strofe 26,1) og kollektivt 'vi' (strofe 27,1-2) til 'jeget' som afsender i strofe 28,1. Men allerede i strofe 29 og i resten af digtet indestår det kollektive 'vi' igen for budskabet.

I "Döberen" kan de ræsonnerende stilelementer virke dominerende over de billedsproglige og lyriske, som der dog også er eksempler på i det lange digt (f.eks. strofe 24).

4 Efterliv

I forbindelse med *Tillæg til Grundtvigs Festsalmer* fra 1895 blev der af førstetrykkets strofe 33-34 offentliggjort en selvstændig salme "Bøj, o Helligaand, os alle" (nr. 478). Salmen er indgået i den autoriserede *Den Danske Salmebog* siden 1953 og findes i den nuværende salmebog som nr. 309.

5 Anvendt litteratur

- *Den Danske Salmebog* (1953). København.
- *Den Danske Salmebog* (2002). København.
- Grundtvig, N.F.S. (1868-1881) *Psalmer og aandelige Sange* 1-5, bind 5 (1881): *Efterslæt af Grundtvigs Salmesang*. København.
- *Den Nordiske Kirke-Tidende. Et Uge-Skrift helliget Kirken og Skolen*, (1834) udg. J.C. Lindberg, [2. årg.], nr. 34, sp. [561]-567. København.
- *Tillæg til Grundtvigs Festsalmer* (1895). U.st.